

Norsk Presseforbund
Att: generalsekretær Elin Floberghagen

Dato:
15.04.2026

Høring – revisjon av PFUs vedtekter

1. Innledning

Vi viser til Norsk Presseforbunds forslag til endringer i PFUs vedtekter. Norsk Journalistlag (NJ) støtter hovedretningen av forslagene, herunder tiltak som kan bidra til mer effektiv behandling og bedre struktur i klageprosessen.

Samtidig reiser ett av forslagene prinsipielle spørsmål av en annen karakter enn de øvrige. Etter vårt syn er dette forslaget ikke tilstrekkelig utredet. Det gjelder forslaget om at: «I særlige tilfeller kan det klages på journalistisk adferd alene.»

2. NJs vurdering av forslaget om klage på «journalistisk atferd»

2.1 Et prinsipielt skifte i PFUs rolle

Forslaget reiser spørsmål om en prinsipielt ny innretning av PFU-ordningen: fra å behandle klager på publisert journalistikk, til også å behandle klager på ikke-publisert journalistisk arbeid og atferd alene.

PFU-ordningen bygger på at det er det redaktørstyrte mediet og det redaksjonelle produktet som er gjenstand for presseetisk vurdering. Dette henger nært sammen med redaktøransvaret: journalistikk publiseres ikke som et individuelt produkt, men innenfor en redaksjonell struktur der ansvar, prioriteringer og avveininger skjer i flere ledd.

Vær Varsom-plakaten gjelder hele den redaksjonelle prosessen, fra innsamling til publisering. Etter NJs syn består det likevel et prinsipielt skille mellom hvilke normer som regulerer journalistisk virksomhet, og hvilke forhold som bør kunne gjøres til gjenstand for klage og behandling i pressens selvdømmeordning uavhengig av publisering. Når vurderingene løsrives fra konkrete publiseringer, oppstår en annen situasjon, hvor både det faktiske grunnlaget, ansvarsplasseringen og hensynet til fortrolige arbeidsprosesser blir vesentlig mer krevende å håndtere.

Naturligvis skal ikke journalister være ansvarsløse. Den enkelte redaksjonelle medarbeider og frilansjournalist må utøve godt etisk skjønn i hele arbeidsprosessen og opptre i tråd med pressens etiske normer. Forpliktelsene er også nedfelt i vedtektene for medlemskap i NJ.

Men dersom PFU skal behandle klager på «journalistisk atferd» uten en publisering å knytte vurderingen til, vil det kunne forskyve pressens selvdømmeordning fra å være en kontroll med redaktørstyrt publisering til også å bli en ordning for prøving kun av individuelle yrkesutøvere.

Etter NJs syn vil dette kunne innebære en vesentlig endring av PFUs rolle og mandat, og det tilsier stor varsomhet.

2.2 Behov for klarere avgrensning og nærmere utredning

Vi har forståelse for at det kan oppstå situasjoner der journalisters opptreden utenfor selve publiseringen, reiser relevante presseetiske spørsmål. Det kan for eksempel gjelde fremgangsmåter ved kildekontakt eller innhenting av opplysninger.

Men det er avgjørende at et slikt forslag er grundig og presist utredet. Forslaget gir ingen reell avklaring av hva som ligger i begrepene «særlige tilfeller» eller «journalistisk atferd». Det gis heller ikke eksempler på hvilke typer handlinger som kan omfattes, eller hvordan avgrensningen mot journalisters alminnelige ytringsfrihet skal foretas.

Dette gjør forslaget prinsipielt uklart. En slik formulering kan gi risiko for utglidning i praksis. Når det ikke fremgår hva som faktisk kan omfattes, blir det vanskelig både for mediene, journalistene, klagerne og PFU selv å vite hvor grensene går.

Særlig viktig er det at PFU som selvdømmeordning ikke utvikles i en retning som griper unødige inn i ansattes ytringsfrihet eller skaper usikkerhet om journalisters adgang til å delta i offentligheten. Uten klarere avgrensninger fremstår forslaget etter NJs syn som for lite presist og for lite utredet til å kunne vedtas nå.

2.3 Risiko for individualisering og press mot journalister

Selv om PFU formelt feller det redaktørstyrte mediet, er det nærliggende at en ordning for klager på «journalistisk atferd» alene i praksis vil rette oppmerksomheten mot den enkelte journalist.

Det kan blant annet bidra til:

- økt personfokus og press på journalister i offentligheten
- en utvikling der presseetiske vurderinger i større grad personaliseres

Dette er etter NJs syn en uheldig utvikling. Journalistikk utøves ofte under betydelig press, og i et mediebilde preget av polarisering, hets og personangrep er det særlig viktig å unngå ordninger som senker terskelen for å rette systematisk oppmerksomhet mot enkeltjournalister som personer.

En slik utvikling kan også ha en nedkjølende effekt på redaksjonelt arbeid, særlig i konfliktfylte eller maktkritiske saker.

I større undersøkende saker, hvor den redaksjonelle arbeidsprosessen ofte strekker seg over lang tid før publisering, vil en adgang til å klage på «journalistisk atferd» isolert sett kunne åpne for strategisk bruk av PFU-ordningen. Ressurssterke aktører vil kunne benytte klager som et virkemiddel for å forsinke, forstyrre eller legge press på pågående journalistiske prosesser, før allmennheten har fått innsyn i resultatet av arbeidet.

En slik bruk av klageinstituttet vil kunne fungere som et treneringsverktøy mot kritisk journalistikk, og innebære en risiko for at PFU trekkes inn i løpende redaksjonelle prosesser på en måte som ikke er forenlig med ordningens formål.

Videre kan selve klageprosessen gi en plattform for å fremme ytterligere anførsler rettet mot enkeltjournalister, herunder forsøk på å svekke deres troverdighet eller integritet i saker hvor sterke interesser står på spill. Dette kan bidra til å forsterke personfokuset og øke belastningen på den enkelte journalist, på en måte som igjen kan åpne for strategisk bruk av PFU i pågående journalistisk arbeid.

2.4 Inngripen i fortrolig arbeidsprosesser, kildevern og tredjepartsinteresser

Journalistisk arbeid består i stor grad av løpende dialog med kilder, tipsere og andre berørte – ofte i fortrolighet og uten at arbeidet ender i publisering. Kontakt med kilder, innhenting av opplysninger, testing av hypoteser og redaksjonelle avklaringer er en del av journalistikkens arbeidsprosess, og er ofte utelukkende ment å tjene et internt redaksjonelt formål.

Å åpne for klager på atferd i prosesser som ennå ikke er endelig, vil kunne skape usikkerhet om hvilke deler av det journalistiske arbeidet som kan bringes inn for PFU. Dette kan igjen virke tilbakeholdende på journalistisk metode og kildekontakt.

Forslaget reiser også spørsmål knyttet til kildevernet, særlig der klager indirekte berører andre kilder enn klageren selv, eller interne vurderinger og research som ennå ikke er avklart. I slike saker kan mediet bli stilt overfor krevende valg: enten må de holde tilbake informasjon og dermed få et svakere grunnlag for kontradiksjon i PFU, eller så må de åpne for innsyn i forhold som nettopp er vernet av tungtveiende hensyn. I tillegg kommer at kildebildet i en redaksjonell prosess ofte er dynamisk: kilder kan ha behov for anonymitet i researchfasen, men velge å stå frem i selve publiseringen etter hvert som saken avklares og dokumenteres. En klageordning som griper inn før publisering, kan dermed forstyrre denne prosessen og svekke både kildevernet og muligheten for forsvarlig journalistisk arbeid.

Forslaget kan også få konsekvenser for tredjepersoner som ikke selv er part i klagen, men som likevel kan bli berørt gjennom opplysninger, kontakt eller research knyttet til saken. Etter NJs syn tilsier dette stor varsomhet med å åpne for klager på forhold som ligger i slike arbeidsprosesser.

2.5 Risiko for «ord mot ord»-situasjoner

Når det ikke foreligger en publisering, vil sakene ofte mangle et klart og etterprøvbart grunnlag. Profesjonell journalistikk er dessuten i stor grad teamarbeid, der research, kildekontakt, vurderinger og beslutninger ofte skjer i samspill mellom flere journalister, redaksjonelle ledere og redaktører. Det kan derfor være vanskelig å fastslå hvem som har gjort hva, i hvilken sammenheng og med hvilken hensikt.

En slik ordning vil lett føre til:

- situasjoner der det står ord mot ord
- begrenset mulighet for PFU til å foreta en etterprøvbar vurdering
- økt risiko for skjønnsmessige og usikre avgjørelser

PFU er i dag innrettet mot å vurdere publisert materiale, noe som gir et konkret og tilgjengelig vurderingsgrunnlag. En utvidelse til ikke-publiserte forhold vil kunne utfordre denne arbeidsformen.

2.6 Sterkt vern av upublisert materiale

Upublisert materiale har et sterkt vern, både presseetisk og rettslig. Dette gjelder også der materialet ikke nødvendigvis er egnet til å avsløre anonyme kilder. Vernet bygger på grunnleggende hensyn til redaksjonell frihet, kildearbeid, journalistisk metode og behovet for et beskyttet rom for undersøkende arbeid.

Å åpne for PFU-behandling av forhold knyttet til slikt materiale kan undergrave etablerte prinsipper om vern av upublisert materiale.

Det kan være mange grunner til at saker ikke blir publisert. Opplysninger kan være for svakt verifisert, publisering kan skade politiets arbeid, eller materialet kan være for inngripende eller krenkende overfor berørte parter. Nettopp derfor må redaksjonene ha et reelt handlingsrom til å undersøke, vurdere og forkaste spor uten at selve arbeidsprosessen senere gjøres til gjenstand for presseetisk prøving.

Dette tilsier stor varsomhet med å utvide PFUs mandat i denne retningen.

2.7 Grensedragning mot andre konfliktspor

PFU opererer normalt med strengere normer enn det som følger av lovgivningen. Det er et viktig trekk ved den presseetiske selvdømmeordningen. Dersom PFU i økende grad behandler saker uten publisering, kan dette likevel få utilsiktede konsekvenser.

Det kan blant annet føre til at:

- PFU-uttalelser brukes strategisk i senere rettsprosesser
- en «fellelse» i PFU tillegges vekt i vurderinger av rettslig ansvar
- skillet mellom presseetikk og jus utfordres ytterligere

En ordning som åpner for klager på «journalistisk atferd» uten publisering, kan dessuten bidra til at PFU trekkes inn i saker som i realiteten har karakter av interne arbeidsforhold eller personalsaker. Slike spørsmål bør i utgangspunktet håndteres innenfor redaksjonenes egne linjer og arbeidsgiversystemer, ikke gjennom pressens selvdømmeordning.

2.8 Uavklarte prosessuelle spørsmål

Forslaget om å åpne for klager på «journalistisk atferd» alene er ikke fulgt opp med tilpasninger i øvrige bestemmelser i PFUs vedtekter. Dette skaper flere uavklarte spørsmål av både prinsipiell og praktisk karakter.

Det er blant annet uklart hvordan klagefristen på tre måneder skal praktiseres i saker som ikke knytter seg til en konkret publisering. I dag løper fristen fra publiseringstidspunktet. Ved klager på atferd uten publisering er det derimot uklart hvilket tidspunkt som skal være utgangspunkt: når den påståtte handlingen fant sted, når klageren ble kjent med forholdet, eller når en eventuell journalistisk prosess ble kjent. Videre er det uavklart hvordan ordningen skal håndtere frilansjournalister. PFU-ordningen er i dag bygget opp rundt det redaktørstyrte mediet som ansvarbærer.

3. Samlet vurdering

Etter NJs syn bør forslaget ikke vedtas i sin nåværende form. Dersom Presseforbundet mener det er behov for å vurdere hvordan helt ekstraordinære situasjoner skal håndteres, bør dette utredes i en egen prosess, med tydeligere avgrensninger og nærmere vurdering av konsekvensene for PFUs rolle, redaktøransvaret, vernet av interne prosesser og ikke minst journalisters arbeidsvilkår.

Vennlig hilsen

Dag Idar Tryggestad
leder

Ina Lindahl Nyrud
advokat